

Elina Frantti ja Pyry Hirvonen

Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen osakeyhtiössä

Case: Yritys X Oy

SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTTAMINEN OSAKEYHTIÖSSÄ

Case: Yritys X Oy

Elina Frantti ja Pyry Hirvonen
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, Taloushallinto

Tekijät: Elina Frantti ja Pyry Hirvonen
Opinnäytetyön nimi: Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen osakeyhtiössä
Työn ohjaaja: Leena Yrttiaho
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019
Sivumäärä: 48

Tavoitteenamme oli tuoda esille, miten sukupolvenvaihdoksen voi toteuttaa osakeyhtiössä. Laskelmien ja esimerkkien avulla havainnollistimme erilaisia toteutustapoja ja niihin liittyvää verotusta sekä verohuojennuksia. Toteutustavat ja laskelmat käsitelimme tietoperustan viimeisessä luvussa konkreettisemmin esimerkkirytyksen kautta, jossa toinen meistä työskentelee. Työssä tutkimme aihetta sekä jatkajan että luopujan kannalta. Opinnäytetyön tietoperusta on kokonaisuudessaan eräänlainen opas sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Työ on rajattu koskemaan vain yksityisen osakeyhtiön sukupolvenvaihdosta, joten muiden yhtiöiden verotuksellisia tai muita seikkoja ei ole otettu huomioon.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu pääsääntöisesti verohallinnon ohjeisiin, lainsäädäntöön ja ajankohtaisiin painettuihin teoksiin. Painetuista teoksista tärkeimpiä ovat Lakari, T. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos ja Immonen, R. & Lindgren, J. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Tietoperusta koostuu pääosin teoriatextistä ja sitä havainnollistaa erilaiset esimerkit. Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.

Koska kaikki yritykset ovat erilaisia, ovat myös sukupolvenvaihdokset. Paras toteutustapa täytyy miettiä tarkkaan sekä verotuksellisen hyödyn että käytännön kannalta. Perheyrytyksissä sukupolvenvaihdos toteutetaan yleisimmin lahjana tai perintönä, koska ne ovat yleensä verotuksellisesti järkevimmät vaihtoehdot. Usein jatkajaa ei löydy perhepiiristä, jolloin jatkaja voi olla esimerkiksi yrityksen työntekijä ja tällöin sukupolvenvaihdos toteutetaan yleisimmin joko osake- tai substanssikauppana. Sukupolvenvaihdos vaatii pitkää ja tarkkaa suunnittelua, jotta se on järkevää toteuttaa. Kun vaihdos on hyvin suunniteltu, on se yleensä helppo saada toimimaan käytännössä.

Asiasanat: sukupolvenvaihdos, osakeyhtiö, verotus, verohuojennukset, perintö- ja lahjaverolaki

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme, option

Authors: Elina Frantti and Pyry Hirvonen
Title of thesis: Generation change plan for a limited company
Supervisor: Leena Yrttiaho
Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019
Number of pages: 48

Our aim is to show how a succession can be executed in a limited company. With calculations and examples; we illustrate different options and, related tax rates and tax deductions. In order to concretise, implementations and calculations are illustrated with an example company, where the other author is employed. We explore the topic from the perspective of both the successor and the predecessor. The whole thesis is kind of guide how a succession can be executed. The topic is narrowed down to the successions for limited companies, thus tax or other aspects of different form of companies are not discussed.

The most important sources of this study include guides from the tax administration, law texts and related published books. Most important published books used are Lakari, T. Yritystoiminnan lo-pettaminen ja sukupolvenvaihdos ja Immonen, R. & Lindgren, J. Onnistunut sukupolvenvaihdos. This is a qualitative study.

Because all companies are different, so are the successions as well. In order to find the best possible execution, the impact to the taxation and to other practical issues must be carefully considered. In family businesses the transfer of shares in the succession is usually implemented as a gift or an inheritance, because those are usually the most optimal options taxation wise. Many times, the successor is not found from the family, then for an example an employee of the company can become the successor. In this case the succession is implemented as a share trade or a substance trade. The succession needs a long and careful planning in order to it succeed. When the planning is well executed, usually the implementation of the succession is easy in the practice.

Keywords: change of generation, limited company, taxation, tax reliefs, legacy tax, gift tax

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VALMISTELEVAT TOIMET	8
	2.1 Osapuolet ja ajankohta.....	8
	2.2 Yrityksen luovutuskuntoon muokkaaminen	9
3	TOTEUTUSTAVAT JA NIIDEN VEROTUS	15
	3.1 Osakekauppa	15
	3.2 Substanssikauppa	17
	3.3 Lahja ja lahjaluonteinen kauppa.....	20
	3.4 Perintö	27
4	VEROHUOJENNUKSET	30
	4.1 Huojennukset tuloverotuksessa	30
	4.2 Huojennukset perintö- ja lahjaverotuksessa.....	32
5	YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN.....	35
6	ESIMERKKIYRITYS	37
	6.1 Osakekauppa käypään arvoon.....	37
	6.2 Lahjanluonteinen kauppa	38
	6.3 Lahja.....	40
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
8	POHDINTA	44
	LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on Sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen osakeyhtiössä. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan eräänlainen toteutussuunnitelma ja samalla opas sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen. Tavoitteenamme on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia tapoja on toteuttaa sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä?
2. Mitä veroseuraamuksia sukupolvenvaihdos aiheuttaa jatkajan ja luopujan osalta?
3. Mitä ja miten verohuojennuksia on mahdollista hyödyntää sukupolvenvaihdoksessa?

Työssä tuomme esille, miten sukupolvenvaihdoksen voi toteuttaa osakeyhtiössä. Laskelmien ja esimerkkien avulla havainnollistamme erilaisia toteutustapoja ja niihin liittyvää verotusta sekä verohuojennuksia. Työ on rajattu koskemaan vain yksityisen osakeyhtiön sukupolvenvaihdosta, joten muiden yhtiöiden verotuksellisia tai muita seikkoja ei ole otettu huomioon.

Yrityksen sukupolvenvaihdos on ajankohtainen asia monissa suomalaisissa yrityksissä. Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) artikkelin (6.11.2018, viitattu 16.4.2019) mukaan kymmenen vuoden kuluessa jopa 50 000:ssa suomalaisessa yrityksessä on edessä omistajanvaihdos. Suurien ikäluokkien ikääntyminen on suurimpana syynä omistajanvaihdosten yleistymiseen. Yritysten tulevaisuuden näkymät ovatkin parantuneet, kun noin 80 prosenttia yrittäjistä uskoo saavansa liiketoimintansa siirtymään uusiin käsiin.

EK:n mukaan jopa 16 000:ssa yrityksessä pohditaan, kuinka löytää yritykselle jatkajat esimerkiksi perheyrityksen sukupolvenvaihdoksen tai muun omistajanvaihdoksen kautta. Vaarana on tuhansien elinkelpoisten yritysten toiminnan lakkaaminen, jos jatkajia ei löydy. Vaikutukset työllisyyteen olisivat kohtalokkaat erityisesti pienemmillä paikkakunnilla. (Huovinen 2016, viitattu 16.4.2019.)

Joissakin yrityksissä jatkaja löytyy perheestä tai lähisuvusta, toisissa taas jatkaja joudutaan etsimään yrityksen ulkopuolelta. Koska jokainen yritys on erilainen, vetovastuun siirtäminen ja liiketoiminnan jatkuvuuden turvaaminen vaatii yksilöllisen suunnittelun. (Immonen & Lindgren 2013, Esipuhe.)

Sukupolvenvaihdos ei voi kuitenkaan onnistua, jos liiketoiminnan ydin ei ole terveellä pohjalla ja liikeidea kannattava. Pahimmillaan vaihdostilanteet voivat olla uhka koko yrityksen toiminnan jatkuvuudelle. Sukupolvenvaihdoksen onnistuminen on tärkeää sekä liiketoiminnan jatkuvuuden että työpaikkojen säilymisen kannalta. Yrityksen toimintaa uhkaaviin tekijöihin voi ja on syytä varautua etukäteen sekä tärkeintä on ensinnäkin tunnistaa ne. Usein vaihdokseen liittyy myös paljon tunnetta, asenteita ja ennakkoluuloja. Osapuolten välinen luottamus on tärkeää, mutta omistajanvaihdos koettelee myös yrityksen sidosryhmien luottamusta. Sukupolvenvaihdos edellyttää näiden kaikkien näkökulmien yhteensovittamista. (Immonen & Lindgren 2013, Esipuhe; Kess 2011, 1.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on esitellä sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen vaihtoehdot osakeyhtiössä. Työn kuudennessa luvussa käsittelemme eri toteutustavat esimerkkiyrityksen pohjalta. Toteutustavat on havainnollistettu laskelmien avulla. Case-yritys on oululainen pienkoneisiin erikoistunut perheyritys, muodoltaan osakeyhtiö, joka on toiminut alalla jo 58 vuotta. Yritys on edelleen täysin perheen sisäisessä omistuksessa. Ensimmäinen sukupolvenvaihdos on toteutettu useita vuosia sitten, ja tällä hetkellä kolmaskin sukupolvi on jo vahvasti mukana yrityksen toiminnassa. Seuraava sukupolvenvaihdos toteutetaan tulevaisuudessa, jolloin yritys siirtyy kokonaisuudessaan kolmannelle sukupolvelle.

2 VALMISTELEVAT TOIMET

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu käynnistyy usein jo kauan ennen yritysvarallisuuden luovutusta ja omistajanvaihdosta. Käytännön esimerkitapauksissa onnistuneen sukupolvenvaihdoksen suunnittelu on aloitettu jopa 3-5 vuotta ennen varsinaista ajankohtaa. Suunnittelu on hyvä aloittaa jo siinä vaiheessa, kun yrittäjä on itse vielä aktiivisesti mukana yritystoiminnassa. Tällä pyritään saamaan sukupolvenvaihdoksesta suurin mahdollinen taloudellinen hyöty. Pitkällä aikavälillä on kuitenkin haasteellista ennakoida erilaiset verotustekijät, koska verolainsäädäntö muuttuu nopeasti. (Immonen & Lindgren 2013, 4; Lakari 2014, 9.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon toimenpiteiden oikea-aikainen toteuttaminen. Osa sukupolvenvaihdoksen toimenpiteistä voidaan toteuttaa lyhyessä ajassa ja jotkin toimenpiteet vaativat jopa kuukausia. Ajankohdalla on merkitystä sekä verotuksen että niiden huojenusten, vastuunkantamisen ja yrityksen ulkoisen imagon kannalta. (Immonen & Lindgren 2013, 4.)

2.1 Osapuolet ja ajankohta

Omistajanvaihdoksen haasteena on se, että sitä tarvitsevia yrityksiä on enemmän kuin sopivia jatkajia. Usein jatkajaa ei kuitenkaan löydy perhepiiristä, jolloin jatkaja voidaan vaihtoehtoisesti etsiä työntekijöistä. Erilaiset tilanteet huomioiden, jatkajan etsiminen ja perehdyttäminen sukupolvenvaihdosta varten eivät onnistu hetkessä. Yrittäjävastuun siirtäminen jatkajalle vähitellen tuo parhaan tuloksen, koska on tärkeää luoda kontaktit sekä tutustua yrityksen sidosryhmiin ja yhteistyökumppaneihin, jotka ovat tärkeä osa yrityksen taloudellista ympäristöä. Perheyrietyksissä onkin hyvä tutustuttaa lapset mahdollisimman varhaisessa vaiheessa yrityksen toimintaan. (Immonen & Lindgren 2013, 4; Ossa 2018, 15.)

Yrityksen luopujan kannalta usein haastavinta on asennoitua yrityksestä luopumiseen henkisesti, sillä yrittäjä on usein luopumassa koko elämäntyöstään. Onkin sanottu, että sukupolvenvaihdoksesta on 90 prosenttia tunnetta ja 10 prosenttia juridiikkaa. Kun yrityksestä luopuminen tuntuu vaikealta, on järkevää, että luopuja on mukana yritystoiminnassa tietyn siirtymäajan omistajanvaihdoksen jälkeen. Vaikka sukupolvenvaihdos kattaa sekä jatkajan että yrityksen valmistautumisen

toiminnan jatkamiseen, siinä pyritään turvaamaan myös luopujan taloudellinen asema. (Immonen & Lindgren 2013, 2-3.)

Yritystoiminnan jatkajalta vaaditaan perehtymistä yrityksen toimintaan, johtamiseen ja päätöksentekoon, jolla turvataan yritystoiminnan jatkuvuus tulevaisuudessa. Tämä onnistuu parhaiten, kun jatkaja on ollut mukana yritystoiminnassa jo ennen vaihdosta. Liian nopea ja äkillinen vastuun ottaminen voi aiheuttaa ongelmia, koska jatkajan valmiudet vastuunottoon eivät synny hetkessä. Vaihdoista ei kuitenkaan ole hyvä pitkittää liiaksi. Siirtymäajalla varmistetaan, että yritykselle tärkeät sidosryhmät voivat luottaa uuteen omistajaan ja täten jatkaa yhteistyötä. Yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kannalta yrityksen omistajan henkilöllisyys ei ole yhdentekevä asia, vaan omistaja peilaa myös yrityksen uskottavuutta ja ulkoista kuvaa. (Immonen & Lindgren 2013, 2-5.)

Luopujalla voi olla erilaiset lähtökohdat omistusjärjestelyille kuin jatkajalla, mutta molempien edun mukaista on kuitenkin, että yritys säilyy elinkelpoisena. Yrityksen elinkelpoisuuden säilyminen on haaste omistajanvaihdokselle, sillä siinä ei saa tuhota liiketoiminnan edellytyksiä. On kuitenkin selvää, että pelkästään omistajanvaihdoksella ei voida elvyttää hiipumassa olevaa yritystoimintaa. On tärkeätä löytää molemmille sopiva menettelytapa, jotta sukupolvenvaihdoksen aikana ei synny tarpeettomia viiveitä, oikeudenmenetyksiä tai riitoja asianosaisten kesken. (Immonen & Lindgren 2013, 3.)

2.2 Yrityksen luovutuskuntoon muokkaaminen

Ennen omistajanvaihdosta toteutetaan useasti yritysjärjestelyjä ja siihen liittyvät asiat voivat tulla esille myös sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa. Yritysjärjestelyyn liittyviä toimia ovat liiketoimintasiirto, jakautuminen ja tietyt yritysmuodon muutostilanteet. Sulautuminen tai osakevaihto voi olla vaihtoehto rahalla toteutettavalle yrityskaupalle. Liiketoimintasiirtoa voidaan käyttää yrityskaupan esitoimena, jos yritys halutaan yhtiöittää omaksi yhtiöksi ennen kauppaa. Se onkin yksi tapa järjestellä liiketoiminnan rakenne uudelleen. (Ossa 2018, 23-24; Lakari & Engblom 2016, 189.)

Liiketoimintasiirrolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö (*siirtävä yhtiö*) luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle (*vastaanottava yhtiö*) saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita. (EVL 1077/2008 52d §.)

Varainsiirtoverolain 43 § sääntelee kiinteistön tai arvopaperin luovutusta liiketoimintasiirrossa. Jos toimintaa jatkamaan perustetulle yhtiölle luovutettavasta kiinteistöstä tai arvopaperista on suoritettu varainsiirtoveroa, verohallinto palauttaa toimintaan liittyvän veron. Jos liiketoimintasiirto tehdään jo olemassa olevaan vanhaan yhtiöön, joka siirron yhteydessä antaa osakkeita, täytyy siitä suorittaa varainsiirtoveroa. (Lakari 2014, 95.)

Jos yrityksessä on paljon sellaista omaisuutta, joka ei ole yrityksen toiminnan kannalta tarpeen, mutta nostaa yhtiön myyntihintaa perusteettomasti on jakautuminen ennen sukupolvenvaihdosta asianmukaista. Sen avulla varsinainen liiketoiminta voidaan siirtää omaan yhtiönsä ja muu tarpeeton varallisuus siirretään toiseen yhtiöön. (Kess 2011, 82.)

Jakautumista on mahdollista hyödyntää, jos halutaan esimerkiksi lapsien mahdollisuudet yrityksen ostoon realistisemmaksi. Tällöin yhtiön arvoa voidaan keventää kiinteistöillä tai sijoitusomaisuudella esimerkiksi siirtämällä ne toiseen yhtiöön. Jakautumisella ei kuitenkaan voida luovuttaa yritystä uudelle omistajalle, mutta sillä voidaan pilkkoa kaupan kohteeksi suunniteltu yritys osiin. Tämä voi helpottaa koko yrityksen tai sen osan luovuttamista. Verotuksellisesti jakautuminen tarkoittaa sitä, että yrityksen osa voidaan myydä siten, että kauppahinta tulee suoraan yhtiön omistajalle eikä itse yhtiölle. (Ossa 2018, 35.)

Jakautuminen voidaan tehdä kokonaisjakautumisena, jolloin jakautuvan yhtiön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle ja jakautuva yhtiö purkautuu. Osittaisjakautumisessa taas osa jatkavan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. (Osakeyhtiölaki 624/2006 17:2§.)

Yhtiömuodon muutos tarkoittaa sitä, että yhtiön oikeudellinen muoto muuttuu esimerkiksi avoimesta yhtiöstä osakeyhtiöksi. Se ei edellytä yhtiön varsinaisen toiminnan muuttumista. Yhtiömuodon muutos voi tulla kysymykseen esimerkiksi laajentuneen toiminnan tai verotuksen vuoksi. Yleisimmin muutos tapahtuu yksinkertaisemmasta kehittyneemmäksi yhtiömuodoksi eli esimerkiksi henkilöyhtiöstä osakeyhtiöksi. Muutos voi kuitenkin tapahtua toiseenkin suuntaan. Yrityksen ollessa osakeyhtiö, yhtiömuodon muutos on harvoin tarpeellinen. (Kess 2011, 67.)

Sulautuminen on myös yksi yritysjärjestelyyn liittyvistä toimista. Osakeyhtiö voi sulautua toiseen osakeyhtiöön, jolloin sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ja sulautuvan

yhtiön osakkeenomistajat saavat vastaanottavan yhtiön osakkeita sulautumisvastikkeena. Sulautumisvastike voi olla myös rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia. Sulautuminen voi tapahtua kahdella eri tavalla. Absorptiosulautumisella yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuu vastaanotettavaan yhtiöön. Kombinaatiosulautumisella vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhtiön. (OYL 624/2006 18:1-2§.)

Osakeanti on myös yksi sukupolvenvaihdosta edistävä toimenpide. Osakeanti tarkoittaa osakepääoman korotusta, joka voidaan toteuttaa suunnattuna antina toiminnan jatkajalle. Osakeanti on tilanne, jossa yhtiö laskee liikkeelle uusia osakkeita tai luovuttaa jo hallussaan olevia omia osakkeita. Se ei aina korota osakepääomaa, jos yhtiöjärjestyksessä ei ole määritelty osakkeen nimellisarvoa. Osakeannissa luopuvan osakkaan omistusosuus pienenee. Osakkeiden merkinnässä on käytettävä käypää hintaa. Alihintainen merkintä voi johtaa lahjaveroseuraamukseen. Uusien osakkeiden merkitsemisestä ei makseta varainsiirtoveroa. (Kess 2011, 73.)

Osakeyhtiölain 9 luvun 1 §:n mukaan osakeannissa voidaan antaa osakkeita merkittäviksi maksua vastaan, jolloin se on maksullinen osakeanti tai antaa osakkeita maksutta, jolloin sitä kutsutaan maksuttomaksi osakeanniksi. Sekä maksullisesta että maksuttomasta osakeannista päätetään yhtiökokouksessa yksinkertaisella enemmistöllä. Molemmissa tapauksissa osakeanti on ilmoitettava rekisteröitäväksi viipymättä päätöksenteon jälkeen. Uudet osakkeet on ilmoitettava rekisteröitäväksi heti sen jälkeen, kun ne on merkitty ja maksettu. Merkityt osakkeet täytyy rekisteröidä viiden vuoden kuluessa osakeantipäätöksestä. (Kess 2011, 74.)

Yhtiöllä voi olla kertyneitä voittovaroja, joita ei tarvita jatkavassa yrityksessä. Sukupolvenvaihdosta tehtäessä voi olla tarve jakaa yrityksen varoja luopujalle, jotta varsinainen yritysomaisuus saadaan sukupolvenvaihdoksen kohteeksi (katso esimerkki 1). Yleisesti tarpeettomat varat halutaan jakaa edelliselle omistajalle omien osakkeiden hankinnalla, lunastamalla tai hankkia yhtiön varoilla muiden kuin lahjoitusta suunnittelevien omistamat osakkeet. Yhtiö voi päättää hankkia tai lunastaa osakkaalta omia osakkeitaan vastikkeellisesti tai vastikkeetta, koska omat osakkeet eivät muodosta yhtiölle äänivaltaa, osingonsaamis- tai muitakaan osakeoikeuksia. Omien osakkeiden hankinta täytyy kuitenkin erottaa omien osakkeiden lunastamisesta. Lunastamisessa on kyse tilanteesta, jossa osakkeenomistajien on luovutettava osakkeita yhtiölle joko vastikkeetta tai vastiketta vastaan. (Verohallinto 2017a, viitattu 21.1.2019; Kess 2011, 77.)

Yksityisen osakeyhtiön osalta ei ole prosentuaalisia rajoituksia omien osakkeiden hankinnassa. Kuitenkaan kaikkia osakkeita yksityinen osakeyhtiö ei voi hankkia itselleen, eli vähintään yksi osake täytyy jättää ulkoiseen omistukseen. Yrityksessä voi myös olla useita omistajia, jotka haluavat käyvän arvon mukaisen luovutushinnan, jos toiset omistajat ovat valmiita luovuttamaan omaa omistustaan jatkajalle. (Verohallinto 2017a, viitattu 21.1.2019; Kess 2011, 77; Osakeyhtiölaki 624/2006 15: 1§.)

ESIMERKKI 1. (Verohallinto 2017a, viitattu 5.2.2019.)

Isä omistaa kuusi ja poika neljä kappaletta yhtiön yhteensä kymmenestä osakkeesta. Yhtiön käypä arvo on miljoona euroa. Yhden osakkeen arvo on siten 100.000 euroa. Isä myy 5 osaketta yhtiölle hinnalla 200.000 euroa, joka alittaa osakkeiden arvon 300.000 eurolla. Kun luovutushinta ei ylitä $\frac{3}{4}$ osakkeiden arvosta, luovutuksesta muodostuu verotettava lahja.

Jos isän luovuttamista osakkeista olisi maksettu esimerkiksi 376.000 euroa, joka ylittää $\frac{3}{4}$ isän luovuttamien osakkeiden käyvästä arvosta, omien osakkeiden hankinnassa ei muodostuisi lahjaa. Asiassa ei ole merkitystä sillä, että alihinta ei kokonaan tule pojan hyväksi, vaan kohdistuu osittain myös isälle jäävään osakkeeseen.

OYL 13 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja osakkeenomistajille laillisesti vain neljässä eri tapauksessa:

1. voitonjaolla eli osinkona ja varojen jakamisella vapaan oman pääoman rahastosta
2. osakepääoman alentamisella
3. omien osakkeiden hankkimisella tai lunastamisella sekä
4. yhtiön purkamisella ja rekisteristä poistamisella.

Osakkeiden vaihtaminen ei saa aikaan lopullista sukupolvenvaihdosta, mutta sen avulla voidaan muokata uusia omistuskokonaisuuksia, jotka lisäävät käytettävissä olevia vaihtoehtoja lopullisen omistajavaihdoksen toteuttamiseksi. Osakkeiden vaihtamisella tarkoitetaan sitä, että ostaja antaa myyjälle vastikkeeksi osakkeitaan. Osakkeiden vaihtaminen ei varsinaisesti johda omistuksesta luopumiseen vaan omistus siirtyy yhtiöstä toiseen. Kun osakevaihto tapahtuu näin, sitä pidetään osakkeiden luovutuksena, josta tulee maksaa veroa luovutus- tai myyntivoittona. (Kess 2011, 84.)

Jos osakevaihto tehdään EVL 52 f §:n mukaan, sitä ei pidetä verotuksessa luovutuksena. EVL 52f §:ssä mainitaan, että osakevaihdolla tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö hankkii sellaisen osuuden toisen osakeyhtiön osakkeista, että sen omistamat osakkeet tuottavat enemmän kuin puolet toisen yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Tai jos osakeyhtiöllä on jo enemmän kuin puolet äänimäärästä, hankkii se lisää tämän yhtiön osakkeita ja antaa vastikkeena toisen yhtiön osakkeenomistajille liikkeeseen laskemiaan uusia osakkeitaan tai hallussaan olevia omia osakkeitaan. Vastike saa olla myös rahaa, ei kuitenkaan enempää kuin kymmenen prosenttia vastikkeena annettujen osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa. (Kess 2011, 84; Lakari 2014, 96.)

EVL 52 f §:ssä kerrotaan, että osakkeita luovuttaneen osakkeenomistajan verotuksessa osakevaihdossa syntynyttä voittoa ei katsota veronalaiseksi tuloksi eikä tappiota vähennyskelpoiseksi menoksi. Vaihdoissa vastaanotettujen osakkeiden hankintamenona pidetään luovutettujen osakkeiden verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenon osaa. Siltä osin kuin vastikkeena saadaan rahaa, osakevaihtoa pidetään veronalaisena luovutuksena.

Vaihtoa pidetään veronalaisena luovutuksena silloin, kun vaihdossa saadaan rahavastiketta. Tämä tarkoittaa sitä, että vaihtoon osallistuneelle kohdeyhtiön osakkeenomistajalle saattaa syntyä veronalainen luovutusvoitto tai -tappio. Verotus tehdään joko TVL:n tai EVL:n nojalla sen mukaan, mihin tulolähteeseen osakkeet ovat luovuttajalla kuuluneet. Luovutusvoitto tai -tappio lasketaan siten, että saadusta rahavastikkeesta vähennetään hankintamenona sama suhteellinen osa hankintamenosta, joka vastaa rahavastikkeen suhteellista osuutta koko vastikkeesta. Varainsiirtoveroissa ei ole erityisiä säännöksiä osakevaihtoon liittyen, mutta jos vastike maksetaan yhtiön hallussa olevilla omilla osakkeilla, kyse on luovutuksesta, josta on suoritettava varainsiirtovero. (Verohallinto 2017b, viitattu 22.1.2019.)

Pääomasijoitus voidaan tehdä sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Vaiheittaisissa sukupolvenvaihdoksissa voi syntyä tarve pääomasijoituksia yhtiöön esimerkiksi jonkin investoinnin rahoittamiseksi ja siihen vaaditun oman pääoman järjestämiseksi. Jatkajalla voi myös olla vaikeuksia tehdä omistusosuuttaan vastaavaa pääomasijoitusta yhtiöön sukupolvenvaihdoskaupan luovutushinnan maksun vuoksi. Kun taas luopujalla voi olla parempi mahdollisuus tehdä sijoitus. Tällaisessa tilanteessa luopuja voi lainata jatkajalle hänen osuutensa tarvittavasta pääomasijoituksesta. Luopujan laina ei ole lahja, jos velkasuhdetta voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden todellisena. Yleensä lainasta

ei muodostu lahjaa ainakaan silloin, kun sille laaditaan selkeä ja realistinen takaisinmaksusuunnitelma ja pääomalle on selvä yhtiön tarve. Tällöin järjestelyyn ei saa myöskään liittyä muita toimia, joilla tavoitellaan veroetuja. (Verohallinto 2017a, viitattu 23.1.2019.)

3 TOTEUTUSTAVAT JA NIIDEN VEROTUS

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Tapoja ovat osakekauppa, substanssi-kauppa, lahja tai lahjaluonteinen kauppa sekä perintö. Toteutustapa vaikuttaa sekä jatkajan että luopujan veroseuraamuksiin. Sukupolvenvaihdos on monivaiheinen prosessi ja on mahdollista, että siinä käytetään enemmän kuin vain yhtä toteutustapaa. Läheskään aina toteutustavaksi ei valikoidu verotuksellisesti edullisin vaihtoehto. Toteutustavan valintaan vaikuttaa olennaisesti jatkajan rahoitusmahdollisuudet. (Ossa 2018, 15; Verohallinto 2017a, viitattu 4.12.2018)

3.1 Osakekauppa

Omistusta koskeva kauppa on omistuskauppa, jossa jatkaja voi esimerkiksi ostaa luopujan yrityksen omistuksen. Osakeyhtiön kaupassa kohteena ovat osakeyhtiön osakkeet. Osakkeenomistaja voi luovuttaa osakkeensa haluamalleen ostajalle haluamallaan ehdoilla. Tähän ei tarvitse lupaa muilta osakkeenomistajilta tai yhtiöltä, jota kutsutaan osakkeiden vaihdannan vapaudeksi. Osakkeiden luovutusoikeutta on kuitenkin voitu rajoittaa yhtiöjärjestyksessä tai omistajien välisellä osakassopimuksella. Näin ollen kohdeyrityksen yhtiöjärjestys sekä siinä mahdollisesti oleva lunastus- tai suostumuslauseke tulee tarkistaa ennen luovutuksia. Osakekaupassa myyjä vapautuu yhtiön vastuista. (Immonen & Lindgren 2013, 24; Kess 2011, 58; OYL 624/2006 3:7-8 §.)

Myyjällä ja ostajalla on usein erilaiset tavoitteet verotuksen suhteen, joten kaupan aikaansaamiseksi on otettava huomioon molempien edut verotuksessa. Osakekaupasta voi syntyä luovutusvoitto myyjän verotuksessa, joka on tuloverolain mukaan veronalaista pääomatuloa. Pääomatulon veroprosentti on 30 aina 30 000 euroon asti ja 30 000 euroa ylittävästä osasta veroprosentti on 34. Osakekauppa ei aiheuta välittömiä tuloveroseuraamuksia ostajalle. Mikäli kauppahinta alittaa osakkeiden arvon, voi ostaja joutua maksamaan lahjaveroa, tähän on kuitenkin olemassa erityissäännöksiä, joiden täytyessä sitä voidaan huoventaa. (Immonen & Lindgren 2013, 42; Tuloverolaki 1535/1992 45 §; Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018.)

Myyjän luovutusvoitto lasketaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuden poistamattomat hankintamenot ja voiton hankkimisesta aiheutuneet kulut (katso esimerkki 2). Hankintameno-olettamaa

koskevan lain mukaan luovutushinnasta vähennetään aina vähintään 20 prosenttia. Mikäli omaisuus on ollut luovuttajan hallussa vähintään 10 vuotta, vähennetään luovutushinnasta 40 prosenttia. Hankintameno-olettamaa käytetään silloin, kun se on verovelvolliselle edullisempi vaihtoehto. Luovutusvoitto katsotaan myyjän verotuksessa sen verovuoden tuloksi, jona kauppa on tehty. Pääsääntöisesti luovutusvoiton verovuosi määräytyy kauppakirjan allekirjoittamisen ajankohdan mukaan. (Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018; TVL 1535/1992 46 §; TVL 1535/1992 110 §.)

ESIMERKKI 2. Luovutusvoiton laskeminen. (Lakari 2014, 19).

Luovutusvoiton laskeminen käyttäen todellista hankintamenoa:

Myyntihinta	100 000
Alkuperäiset osakkeet	-2 500
Annissa merkityt osakkeet	-1 000
<u>Kulut</u>	<u>-1 000</u>
Voitto	86 500 euroa

Luovutusvoiton laskeminen alle 10 vuotta omistettujen osakkeiden myynnistä:

Myyntihinta	100 000
<u>Hankintameno-olettama (20% x 100 000)</u>	<u>-20 000</u>
Voitto	80 000 euroa

Luovutusvoiton laskeminen vähintään 10 vuotta omistettujen osakkeiden myynnistä:

Myyntihinta	100 000
<u>Hankintameno-olettama (40% x 100 000)</u>	<u>-40 000</u>
Voitto	60 000 euroa

Myyjälle voi koitua osakkeiden myynnistä myös luovutustappiota, mikäli luovutushinta on pienempi kuin osakkeiden hankintameno (katso esimerkki 3). Omaisuuden luovuttamisesta syntyneet tappiot voidaan vähentää omaisuuden luovutuksesta syntyneestä voitosta verovuonna ja sitä seuraavana viitenä vuotena sitä mukaa, kun voittoa kertyy. Mikäli luovutusvoittoa ei ole syntynyt: 2016 -vuoden alusta tuli voimaan lakimuutos, joka mahdollistaa luovutustappioiden vähentämisen puhtaasta pää-

omatulosta ennen muita siitä tehtäviä vähennyksiä. Tappiot vähennetään aina ensisijaisesti edelleen luovutusvoitosta. (Verohallinto 2017a; Verohallinto 2016, viitattu 6.1.2019; Lakari & Engblom 2016, 65-66.)

ESIMERKKI 3. Luovutustappio (Verohallinto 2017a, viitattu 10.3.2019)

Isä myy 10.000 eurolla ostamansa osakkeet pojalleen 7.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo on luovutushetkellä 9.000 euroa. Isälle syntyy luovutuksesta tappiota 3.000 euroa. Jos isä olisi myynyt osakkeet niiden käyvästä arvosta 9.000 euroa, hänelle olisi syntynyt luovutustappiota 1.000 euroa, joten isän tappiosta on vähennyskelpoista vain tämä määrä. Luovutuksen alihintaisuudesta johtuva osa tappiosta eli 2.000 euroa ei ole vähennyskelpoinen.

Osakkeet luetaan arvopapereiksi, joten ostaja on varainsiirtoverolain mukaan velvollinen suorittamaan niistä varainsiirtoveroa. Varainsiirtovero on 1,6 prosenttia kauppahinnasta ja mikäli kyseessä on kiinteistöyhtiö, on veron määrä 2 prosenttia kauppahinnasta. Tämä on suoritettava kahden kuukauden kuluessa kauppakirjojen allekirjoittamisesta. Varainsiirtoveroa maksetaan ainoastaan kaupan vastikkeellisesta osasta, joten lahjaksi katsottavasta osasta ei tarvitse suorittaa varainsiirtoveroa lainkaan. (Lakari 2014, 10; Verohallinto 2017a, viitattu 7.1.2019.)

3.2 Substanssikauppa

Liiketoiminta- eli substanssikaupassa myyjä ei luovu yrityksen osakkeista, vaan tietystä liiketoimintaosa-alueen varallisuudesta. Yhtiön varallisuutta voi olla esimerkiksi kiinteistöt, konekanta, sopimukset ja vaihto-omaisuus. Tässä tapauksessa on kyse yrityksen omistaman omaisuuden myymisestä, joten myyjänä on yritys eikä sen omistaja. Myyntitulo kohdistuu yksittäisen henkilön sijasta yhtiöön. Myös kaupasta tulleet veroseuraamukset kohdistuvat yhtiöön, eikä sen omistajiin. (Lakari 2014, 11; Kess 2011, 59; Immonen & Lindgren 2013, 28.)

Oikeudelliselta luonteeltaan liiketoimintakauppa on irtaimen omaisuuden kauppa kohteena olevan irtaimen liikeomaisuuden osalta ja kiinteistökauppa taas kohteena olevan kiinteän omaisuuden

osalta. Liiketoimintakaupassa tehdään tyypillisesti yksi perussopimus pääkauppakirjana. Luovutettavasta kiinteästä omaisuudesta tehdään myös erilliset maakaaren 2:1 §:n mukaiset luovutuskirjat omistajanvaihdoksen rekisteröintiä eli lainhuutoa varten. (Immonen & Lindgren 2013, 29.)

Tällaisessa kaupassa jatkettavaan liiketoimintaan yleensä liittyy myös liikearvo, niin sanottu goodwill eli yrityksen myöhempään toimintaan kohdistuvat tulonodotukset. Liikearvon osuus kauppahinnasta on laskennallisesti maksetun kauppahinnan ja yrityksen oman pääoman käyvän yhteisarvon erotus. Myös tästä arvosta myyjän kannattaa vaatia kauppahintaa ja ostajan on hyvä maksaa liikearvosta. Liikearvo osoittaa, että yrityksen liiketoimintaan liittyy myönteisiä kassavirtauksia, joten se on ostajallekin positiivinen asia. Se kuvaa yrityksen markkina-asemaa, brändiä, tuotemerkkejä, asiakassuhteita, osaavaa henkilöstöä ja hyvää mainetta. Liikearvo ei siis näy varoina yrityksen taaseessa, vaan aineettomana omaisuutena. (Immonen & Lindgren 2013, 29.)

Toteutuneen kaupan jälkeen myyjä voi nostaa varat yhtiöstä esimerkiksi voitonjakona. Myyjän on kuitenkin vaikea ennakoita, kuinka paljon hänelle jää varoja verojen maksamisen jälkeen. Tästä syystä liiketoimintakaupassa vaaditaan myyjältä erityisen tarkkaa verosuunnittelua. Myyjä voi verotuksessa vähentää luovutettujen tase-erien poistamattomat menojäännökset saamastaan kauppahinnasta. Loput kauppahinnasta on voittoa, joka on myyjäyhtiön verotettavaa tuloa. (Kess 2011, 60; Lakari 2014, 11.)

Ostajan näkökulmasta liiketoimintakauppa on turvallisempi vaihtoehto kuin osakekauppa, koska kauppa sisältää ainoastaan erikseen sovitut tase-erät. Lisäksi ostajan voi olla helpompi saada rahoitusta, sillä siirtyneet varat ovat heti käytettävissä kauppahintavelkojen vakuudeksi. (Kess 2011, 58-59).

Osakeyhtiössä substanssikaupasta mahdollisesti maksettava yhteisövero on 20 prosenttia syntyneestä voitosta. Osakemyynissä yhtiön myynnistä saatava nettovoitto tulee suoraan omistajalle, kun taas substanssikaupassa yritysvarallisuudesta saatu myyntitulo on tuottoa yhtiön käyttöön. Substanssimyynnin verotus voi olla kahdenkertaista. Se muodostuu yleensä sekä yhtiöverosta että voitonjakoverosta, jonka omistaja maksaa saadessaan yhtiön nettovoiton omaan käyttöönsä. Verojen jälkeinen nettomyyntitulo on mahdollista jakaa omistajalle osinkona tai yhtiön purkamisen yhteydessä saatavana jako-osana, josta omistaja maksaa normaalin luovutusvoittoveron. Tämä tarkoittaa kahdenkertaista verotusta ja substanssimyynnin kokonaisverorasituksen kasvamista. (Ossa 2018, 79-80.)

Substanssimyynnistä saatavan voiton verotus riippuu siitä, miten jaettua osinkoa käsitellään osakkeenomistajan verotuksessa. Kahdenkertainen verotus toteutuu aina, kun substanssista saatu nettotulo realisoidaan yhtiön osakkeiden myyntivoittona eli jakamattoman yhtiövoiton luovutusvoittoa toteutuksen kautta. (Ossa 2018, 80.)

Arvonlisäverolaissa ei ole erikseen säännelty sukupolvenvaihdokseen liittyviä säännöksiä. Arvonlisäveroa suoritetaan Suomessa tapahtuvan tavaroiden ja palveluiden myynnistä, joten sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen substanssikauppana voi aiheuttaa arvonlisäveron suoritusvelvollisuuden. (Verohallinto 2017c, viitattu 22.1.2019; Arvonlisäverolaki 1501/1993 1 §.)

AVL 19 a §:ssä todetaan, että myyntinä ei pidetä liikkeen tai sen osan luovutuksen yhteydessä tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen luovuttamista liiketoiminnan jatkajalle, joka ryhtyy käyttämään luovutettuja tavaroita ja palveluja vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen. Arvonlisäveroa ei täten tarvitse suorittaa, mikäli vastaanottava taho jatkaa arvonlisäverollisen toiminnan harjoittamista. Liiketoiminnan jatkajan on annettava luovuttajalle selvitys siitä, että luovutettuja tavaroita ja palveluita tullaan käyttämään vähennyksiin oikeuttavaan liiketoimintaan. Mikäli luovutuksensaaja käyttää palveluita tai tavaroita muihin käyttötarkoituksiin luovutusta pidetään arvonlisäverotuksessa myyntinä. (Verohallinto 2017c, viitattu 22.1.2019.)

Kaupan sisällön selvittäminen on hyvä tehdä sekä liiketoimintakaupassa että ostettaessa osakkeita tai yhtiöosuuksia. Tämä pätee myös sukupolvenvaihdosta toteuttavan yrityksen kohdalla, koska ennakkoselvitys vähentää erimielisyyksiä ja sen avulla säilytetään osapuolien hyvät ja toimivat yhteistyö- tai sukulaissuhteet. Ennakkoselvitystä kutsutaan Due Diligence –selvitykseksi. Se auttaa sekä myyjää että ostajaa hallitsemaan riskejään. Due Diligence eli sananmukaisesti asianmukainen huolellisuus tarkoittaa ostajan kannalta huolellista ostokohteen kokonaisvaltaista arviointia. Sen kautta kauppahinta ja muut ostajan oikeudelliseen ja taloudelliseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät huomataan sekä voidaan hallita niihin liittyvät riskit. (Immonen & Lindgren 2013, 30.)

Selvitystä varten myös myyjän tulee sitoutua antamaan oikeat ja riittävät tiedot sekä vastavuoroisesti saada riittävä kuva ostajan taloudellisesta ja muusta asemasta varmistaakseen, että ostaja täyttää kaupan velvoitteet. Myyjän osalta kaupassa on luottoriski eli riski siitä, että kauppahintaa ei maksetakaan tai sen perimiseen kuluu aikaa ja varoja. (Immonen & Lindgren 2013, 31.)

Huolellisella ennakkoselvityksellä vältetään yllätyksiltä jälkikäteen. Sen laajuus ja kohde määräytyvät yrityksen koon sekä muiden yksilöllisten olosuhteiden mukaan. Myös salassapitosäännösten vuoksi kauppaan liittyvä Due Diligence –selvitys vaihtelee riippuen siitä, onko myyjänä yritys vai sen osakkeenomistajat. Koska esimerkiksi myyjäyrityksen johdolla ja sen palveluksessa olevilla henkilöillä on laaja salassapitovelvollisuus. Selvitystä tehdessä merkitystä on myös sillä, miten suuri osuus osakkeista on kaupan kohteena. Kun myyjä omistaa koko osakekannan yrityksestä, voi hän luovuttaa ostajalle yhtiötä koskevaa tietoa laajemmin kuin vähemmän osakkeita omistava myyjä. (Immonen & Lindgren 2013, 31.)

Yleisesti selvitys kohdistuu viiteen osa-alueeseen, joita ovat liiketoimintaselvitys (Business Due Diligence), oikeudellinen selvitys (Legal Due Diligence), taloudellinen selvitys (Financial Due Diligence), verotus selvitys (Taxation Due Diligence) ja ympäristöriskit (Environmental Due Diligence). (Immonen & Lindgren 2013, 32.)

3.3 Lahja ja lahjaluonteinen kauppa

Siviilioikeudessa ei ole yhtä lahjakäsitteen määritelmää. Lahjan tunnusmerkkeinä on yleisesti pidetty sitä, että varallisuutta siirtyy henkilöltä toiselle ilman korvausta ja varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuus vähenee sekä vastaanottajan varallisuus lisääntyy. Yksi lahjan tunnusmerkeistä on se, että luovutustoimi tulee olla vapaaehtoinen. Erityisesti verotuksen kannalta ongelmallisena kriteerinä voidaan pitää sitä vaatimusta, että luovutukseen tulee sisältyä lahjoitustahto. (Immonen & Lindgren 2013, 90; Ossa 2018, 197.)

Kun yritys annetaan lahjaksi, luovuttajalle ei aiheudu mitään veroseuraamuksia. Ne kohdistuvat lahjansaajaan, joka joutuu maksamaan lahjaveroa. Lahjaveroa on maksettava, kun lahjan arvo on 5000 euroa tai enemmän. Sitä on maksettava myös silloin, kun saadaan samalta lahjanantajalta useita lahjoja, joiden arvo on yhteensä 5000 euroa tai enemmän kolmen vuoden aikana. Lahjavelvollisuus alkaa siitä, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Lahjaverotuksen toimittamista varten lahjansaajan on toimitettava veroilmoitus. Veroilmoitus on annettava verohallinnolle kolmen kuukauden kuluessa verovelvollisuuden alkamisesta. (Lakari 2014, 12; Perintö- ja lahjavelvolaki 378/1940 20 §; PerVL 318/1994 27 §; PerVL 523/2010 30 §.)

Lahjaverolaskentaan lahjansaajan veroluokan ja lahjan verotettavan määrän mukaan. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat lahjansaajan aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen sekä aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen. Myös ottopuolisoissa olevat ja lahjanantajan avopuoliso, johon sovelletaan tuloverotuksessa puolisoita koskevia säännöksiä kuuluvat ensimmäiseen veroluokkaan. Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat. Osakeyhtiön ollessa lahjansaajana, sen saama lahja verotetaan toisen veroluokan mukaan riippumatta lahjoittajan ja yhtiön omistajien sukulaissuhteista (katso kuvio 2). (Verohallinto 2017a, viitattu 4.12.2018.)

TAULUKKO 1. Lahjaveroasteikko (PerVL 1320/2016 3:19a §)

Lahjaveroa maksetaan I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
5 000 – 25 000	100	8
25 000 – 55 000	1 700	10
55 000 – 200 000	4 700	12
200 000 – 1 000 000	22 100	15
1 000 000 –	142 100	17

Lahjaveroa maksetaan II veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
5 000 – 25 000	100	19
25 000 – 55 000	3 900	25
55 000 – 200 000	11 400	29
200 000 – 1 000 000	53 450	31
1 000 000 –	301 450	33

Lahjaveroon on mahdollista vaatia ja saada huojennusta sukupolvenvaihdostilanteissa. Huojennuksen saaminen ei kuitenkaan edellytä sukulaisuussuhdetta luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä. Lisää verohuojennuksista tämän opinnäytetyön luvussa 4. (Lakari 2014, 12.)

Yritystoiminnasta luopuva voi osakekaupan sijaan lahjoittaa osakkeet vastikkeetta yritystoiminnan jatkajalle. Luovutus on vastikkeeton, kun jatkaja ei suorita siitä mitään vastiketta. Vastike voi olla osakkeista rahana maksettu kauppahinta tai omaisuuden käypä arvo. Vastikkeettomassa lahjassa luovuttajalle ei muodostu luovutusvoittoa- tai tappiota. Lahjansaajan tulee suorittaa myös tässä tapauksessa lahjaverot, joka määräytyy osakkeiden käyvän arvon perusteella (katso esimerkki 4). (Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018.)

Jos luovuttajia on useampi, eri luovuttajilta saadut osakkeet katsotaan toisistaan erillisiksi saannoiksi. Eri antajilta saadut lahjat on verotettava erikseen. Esimerkiksi toiminnan jatkajan kummaltakin vanhemmalta saadut osakkeet muodostavat kaksi erillistä lahjaa. Jos taas osakkeet lahjoitetaan kahdelle tai useammalle henkilölle, jokainen lahja katsotaan erilliseksi. (PerVL 378/1940 20.3 §; Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018.)

Kun lahjoittaja luovuttaa lahjan yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle, lahjaverotus voidaan suorittaa yhteislahjan verotuksena. Yhteislahjassa voi olla useampi lahjansaaja, mutta vain yksi lahjanantaja. Kaikille yhteislahjansaajille määrätään yksi yhteisvastuullinen lahjaverotus. Aviopuolisille vero lasketaan läheisempää sukua olevan aviopuolison veroluokan mukaan. Tätä säännöstä ei sovelleta muihin verotuksellisesti määriteltyihin puolisoihin, kuin aviopuolisoiden välisiin yhteislahjoihin. Muille yhteislahjansaajille vero määrätään kaukaisinta sukua suhteessa lahjoittajaan olevan yhteislahjansaajan mukaan. (PerVL 378/1940 15.1 §; Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018.)

Yhteislahjan soveltaminen kuitenkin estyy esimerkiksi, jos lahjansaajille määritetään toisistaan poikkeavat omistusosuudet saatuun omaisuuteen (katso esimerkki 4). Siksi esimerkiksi yhteislahjana ei pidetä tilannetta, jossa puolisoille määritetään toisistaan poikkeavat omistusosuudet lahjanluonteisella kaupalla myytäviin osakkeisiin tavalla, joka ei estä tuloverolain 48 §:n luovutusvoittoverovapauden soveltamista myyjän luovutusvoittoon. (Verohallinto 2017a, viitattu 10.3.2019.)

ESIMERKKI 4. Lahja poikkeavin omistusosuuksin (Verohallinto 2017a, viitattu 10.3.2019.)

Isä luovuttaa tyttärelleen ja hänen puolisolleen 10 % yhtiön osakkeista hinnalla 100.000 euroa. Osakkeiden käypä arvo on 200.000 euroa. Luovutuksessa sovitaan, että tytär saa osakkeista $\frac{3}{4}$ ja maksaa 75.000 euroa ja hänen puolisonsa $\frac{1}{4}$ ja maksaa 25.000 euroa. Tällaisessa luovutuksessa

ei ole kysymys yhteislahjasta, josta voitaisiin määrätä yhteisvastuullinen lahjavero. Molempia puolisoita verotetaan heidän saamastaan lahjasta ja huojenuksen edellytykset arvioidaan kummankin osalta erikseen. Kummallekaan annettava lahja ei sisällä PerVL 57 §:n mukaista yrityksen vähimmäisosaa. Sukupolvenvaihdoshuojennusta ei voida soveltaa.

Jos samaan sukupolvenvaihdokseen liittyvät luovutukset on tehty erillisissä luovutuksissa esimerkiksi lahjana ja kauppana, voidaan niiden veroseuraamukset käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Jos taas toisiinsa liittymättömiä omaisuuseriä luovutetaan erillisinä luovutuksina, tarkastellaan kunkin luovutuksen veroseuraamukset erikseen. (Verohallinto 2017a, viitattu 11.12.2018.)

Yritystoiminnan jatkajan saataessa osakkeet lahjana, niiden hankintameno määräytyy pääsääntöisesti lahjaverotuksessa käytetyn arvon mukaan. Lahjaksi saadun omaisuuden hankintameno lasketaan lahjoittajan hankintamenoista, jos lahjansaaja luovuttaa lahjaksi saamansa omaisuuden ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi. Tällaisessa luovutuksessa hankinta-aika lasketaan yleisesti hankintahetkestä, luovutusvoittoa laskettaessa voidaan käyttää 20 prosentin hankintameno-olettamaa lahjoittajan hankintameno sijasta. (TVL 1535/1992 2:47§; Verohallinto 2017a, viitattu 18.12.2018.)

Lahjaan sovellettaessa PerVL 55§:n mukaista sukupolvenvaihdoshuojennusta, lahjana saatujen osakkeiden hankintameno pidetään osakkeiden spv eli sukupolvenvaihdosarvoa vuoden kuluttua lahjan antamisesta, jos huojennettua lahjaveroa ei määrätä maksettavaksi pääoman luovuttamisen vuoksi. (PerVL 1110/1994 55§; Verohallinto 2017a, viitattu 18.12.2018.)

Kauppaa voidaan pitää lahjanluonteisena, jos myyjä antaa kauppahinnasta alennusta ostajan hyväksi. Verotuksessa kauppaa pidetään lahjanluonteisena silloin, kun kauppahinta tai muu vastike on enintään $\frac{3}{4}$ käyvästä hinnasta. (Lakari 2014, 13; PerVL 1392/1995 18.3 §.)

Lahjanluonteisen kaupan verotuksen keskeinen kysymys on luovutetun hyödykkeen hankintameno määräytyminen luovuttajan tuloverotuksessa. Jos omaisuus on luovutettu käypää arvoa alempaan hintaan siten, että kyse on lahjanluonteisesta kaupasta, luovutus jaetaan maksetun kauppahinnan ja käyvän arvon suhteen perusteella vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Vastikkeellisesti luovutetun osuuden hankintameno katsotaan siihen kohdistuva osa omaisuuden hankintamenoista (katso esimerkki 5). (Ossa 2018, 316; TVL 728/2004 47.4 §.)

ESIMERKKI 5. Vastikkeellinen luovutus (Verohallinto 2017a, viitattu 10.3.2019.)

Isä omistaa kuusi ja poika neljä kappaletta yhtiön yhteensä kymmenestä osakkeesta. Yhtiön käypä arvo on miljoona euroa. Yhden osakkeen arvo on siten 100.000 euroa. Isä myy 5 osaketta yhtiölle hinnalla 200.000 euroa, joka alittaa osakkeiden arvon 300.000 eurolla. Kun luovutushinta ei ylitä $\frac{3}{4}$ osakkeiden arvosta, luovutuksesta muodostuu verotettava lahja. Jos isän luovuttamista osakkeista olisi maksettu esimerkiksi 376.000 euroa, joka ylittää $\frac{3}{4}$ isän luovuttamien osakkeiden käyvästä arvosta, omien osakkeiden hankinnassa ei muodostuisi lahjaa. Asiassa ei ole merkitystä sillä, että alihinta ei kokonaan tule pojan hyväksi, vaan kohdistuu osittain myös isälle jäävään osakkeeseen.

Luovutusta voidaan pitää osaksi lahjana ja osaksi kauppana, kun omaisuudesta luovutaan lahjanluonteisella kaupalla. Luovutusvoiton verotus tulisi olla sama riippumatta siitä, ovatko lahjoitus ja kauppa tapahtuneet yhdellä vai erillisillä luovutustoimilla. Omaisuuden alihintaisella luovutuksella voidaan tavoitella myös luovutustappion hyödyntämistä perhepiirissä siten, että vanhemmat ostavat omaisuutta omiin nimiinsä ja myyvät sen lapselleen ostohintaa ja omaisuuden käypää arvoa alemmasta hinnasta. Lapsen ei tarvitse maksaa lahjaveroa, jos kauppahinta on yli $\frac{3}{4}$ käyvästä arvosta. Tällöin vanhemmille syntyy luovutustappio, jota ei kuitenkaan verotuksessa vahvisteta. Jos omaisuuden arvo on aidosti laskenut vanhempien omistusaikana, luovutustappion vahvistamista ei ole tällöin syytä hylätä. (Ossa 2018, 316-317.)

Myytäessä varallisuutta osakeyhtiölle alihintaan lähtökohtana on yleensä se, että myyjä ei halua luovutuksesta syntyvän hänelle verotettavaa tuloa. Syynä voi olla esimerkiksi likviditeettikysymys sekä luovuttajalle että luovutuksensaajana olevalle yhtiölle. Luovuttajalle se tulee esille tilanteissa, joissa kauppahinta jää merkittävältä osin velaksi. Lisäksi velkoja ja vakuudenhaltija voi olla kiinnostunut esimerkiksi verojen hoitotavasta. (Ossa 2018, 320.)

Lahjanantaja voi sekä käytännön tarpeiden että verohyödyn saamisen vuoksi pidättää itselleen tai määrätä jollekulle kolmannelle elinikäisen tai määräaikaisen käyttö- ja hallintaoikeuden lahjan kohteeseen. Hallintaoikeuden pidättäminen siis pienentää lahjaveroa. Lahjoitettaessa yrityksen tai sen osan hallintaoikeuden pidättäminen saattaa johtaa myös määräysvallan säilymiseen lahjanantajalla. Tämä siis muodostaa esteen soveltaa sukupolvenvaihdoshuojennuksia. Näissä tapauksissa

on mahdollista tehdä pelkkä tuotto-odotuksen pidätys hallintaoikeuspidätyksen sijasta. Tällöin lahjanantaja saa esimerkiksi osakeyhtiön osingot itselleen joko loppuiäkseen tai lahjakirjassa määrättyjen määrävuosien ajaksi. (Lakari & Engblom 2016, 48-49; Verohallinto 2018a, viitattu 4.2.2019.)

Verohallinnon (2018b, viitattu 4.2.2019) mukaan hallintaoikeus tarkoittaa, että lahjanantaja tai muu hallintaoikeuden saaja

- saa käyttää lahjoitettua omaisuutta
- saa omaisuudesta saatavat tuotot, esimerkiksi vuokratulot
- vastaa omaisuudesta aiheutuvista kiinteistä kustannuksista, esimerkiksi kiinteistöverosta tai hoitovastikkeesta
- ei voi kuitenkaan ilman lahjansaajan suostumusta myydä tai luovuttaa hallintaoikeuden kohteena olevaa omaisuutta eikä omaisuuteen liittyvää oikeutta (esimerkiksi vuokraoikeutta).

Vaikka hallintaoikeus olisi pidätetty jollekin muulle kuin lahjanantajalle itselleen, hallintaoikeuden saajan ei tarvitse maksaa hallintaoikeudesta lahjaveroa.

Hallintaoikeus tulisi arvostaa verotuksessa sen todelliseen arvoon. Arvostaminen on usein kuitenkin hankalaa, jolloin on sovellettava kaavamaisia menetelmiä. Arvostettaessa osakeyhtiön tuotto-oikeuden arvoa, tarkasteltavaksi tulee yleisesti aiempien vuosien osingonjakohistoria ja sen perusteella muodostetaan arvostus. Hallintaoikeutta arvostettaessa vuosituotto otetaan huomioon haltijan iän perusteella määrätyn kertoimen mukaan. (Lakari & Engblom 2016, 49.)

Ikäkertoimet löytyvät PerVL 10 §:n 2 momentista, jonka mukaan verovelvollisen jäljellä olevaksi eliniäksi tarkoitetun nautintaoikeuden, eläkkeen ja muun edun arvo lasketaan kertomalla edusta saatavan vuositulon määrä etuun oikeutetun henkilön iän mukaan määräytyvällä kertoimella seuraavasti (katso taulukko 2):

TAULUKKO 2. Hallintaoikeuden ikäkerroin (PerVL 1144/2005 10 §)

Verovelvollisen ikä	Luku, jolla vuositulon määrä kerrotaan
alle 44 vuotta	12
44–52 vuotta	11
53–58 vuotta	10
59–63 vuotta	9
64–68 vuotta	8
69–72 vuotta	7
73–76 vuotta	6
77–81 vuotta	5
82–86 vuotta	4
87–91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

Lakarín ja Engblomin (2016, 50) mukaan hallintaoikeusvähennystä hyödynnettäessä verotuksellisesti ideaali tilanne on sellainen, jossa hallintaoikeuden saa mahdollisimman nuori henkilö, koska ikäkerrointaulukko on laskeva. Jos esimerkiksi isovanhemmat lahjoittavat arvokasta omaisuutta lapsenlapsilleen siten, että lahjakirjassa samalla määrätään käyttö- ja hallintaoikeus isovanhempien omille lapsille. Hallintaoikeus lasketaan seuraavilla kaavoilla katso kaava 1 ja kaava 2:

KAAVA 1. Elinikäisen hallintaoikeuden arvon laskeminen (Verohallinto 2018b, viitattu 4.2.2019)

ikäkerroin x lahjan tuottokerroin x lahjan käypä arvo = hallintaoikeuden arvo

KAAVA 2. Määräaikaisen hallintaoikeuden arvon laskeminen (Verohallinto 2018b, viitattu 5.2.2019)

tuottokerroin x määräaikaisen hallintaoikeuden kerroin x lahjan käypä arvo = hallintaoikeuden arvo

Jos saat lahjan, jonka hallintaoikeus on pidätetty lahjanantajalle tai jollekin toiselle henkilölle:

- omistat lahjoitetun omaisuuden
- maksat vähemmän lahjaveroa, koska hallintaoikeuden pidättäminen rajoittaa käyttöoikeutasi lahjaan
- et voi myydä lahjaa eteenpäin ilman hallintaoikeuden haltijan suostumusta.

(Verohallinto 2018a, viitattu 4.2.2019.)

3.4 Perintö

On järkevää pyrkiä toteuttamaan sukupolvenvaihdos luopujan elinaikana, koska suunnittelumahdollisuudet ovat silloin laajemmat. Luopujan elinaikana vaihdos voidaan toteuttaa esimerkiksi lahjana tai lahjanluonteisella kaupalla, joita käsiteltiin tämän opinnäytetyön alaluvussa 3.3. (Lindholm 2018, 126.)

Perintöverotuksessa omaisuuden arvostamisen lähtökohtana on sen arvostaminen käypään arvoon. Sukupolvenvaihdostilanteissa siitä voi aiheutua ongelmia. Yritykseen saattaisi liittyä niin raskas perintö- ja lahjaverotaakka, että se estäisi sukupolvenvaihdoksen tai häittäisi oleellisesti yrityksen jatkajan mahdollisuuksia harjoittaa liiketoimintaa. Näistä syistä perintö- ja lahjaverolakiin on sisällytetty sukupolvenvaihdoksia koskevat huojennussäännökset. Veruhuojennuksista kerrotaan lisää tämän opinnäytetyön luvussa 4. (Lindholm 2018, 125.)

Kuoleman jälkeen toteutettavassa sukupolvenvaihdoksessa sovelletaan useita eri verolakeja. Niitä käytetään eri vaiheissa kuolinpesän selvittämisen prosessissa. Perinnönjakoprosessin eri vaiheiden vaikutus eri verolajeissa vaihtelee ja ne on syytä tunnistaa arvioidessa eri toimintatapojen vaikutusta sukupolvenvaihdokseen. Vainajan kuolinhetki, kuolinpesän toiminta pesänselvitys- ja -jakoprosessin aikana sekä pesän jakamiseen liittyvät oikeustoimet ovat verotuksen kannalta merkittäviä vaiheita. Näillä voi olla vaikutusta myös omaisuuden perineen perillisen myöhemmässä verotuksessa. (Verohallinto 2017d, viitattu 22.1.2019.)

Perintö- ja lahjaverolain 2 luvun 4 §:n mukaan perintöveroa on suoritettava perintönä tai testamentilla saadusta omaisuudesta, jos perinnönjättäjä taikka perillinen tai testamentinsaaja asui kuolinhetkellä Suomessa. Sitä on suoritettava myös, jos perintönä tai testamentilla saadusta Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta sekä sellaisen yhteisön osakkeista tai osuuksista, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta. Henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on täällä varsinainen asunto ja koti.

Perintöverotuksessa verovelvollisuus alkaa sekä perillisen että testamentinsaajan osalta, kun perinnönjättäjä kuolee. Kuitenkin sellaisesta omaisuudesta, joka omistus- tai muunlaisella oikeudella tulee perilliselle tai testamentinsaajalle määrättyjen ehtojen täytyessä tai muuten myöhemmin kuin perinnönjättäjän kuollessa, on perintövero suoritettava vasta sitten, kun omaisuus on saatu. (PerVL 378/1940 5 §; PerVL 378/1940 7 §.)

Perillisten on suoritettava veroa siitä omaisuudesta, josta ei sitä ennen ole esitetty kirjallista testamenttia tai todistusta suullisesta testamentista, joka on annettu perillisille tiedoksi tai he ovat sellaisen testamentin hyväksyneet. Omaisuudesta, josta sellainen testamentti tai todistus on esitetty, pannaan vero testamentinsaajan maksettavaksi. (PerVL 705/1990 6 §.)

Lahjaverotuksessa taas lahjoitushetki määrittää lahjaverovelvollisuuden alun ja lahjan arvon. Lahjoitettava omaisuus arvostetaan siihen arvoon, joka sillä oli lahjoitushetkellä, esimerkiksi kun lahjoitetaan perittyä omaisuutta tai annetaan osituksen tai perinnönjaon yhteydessä lahja. (Verohallinto 2017d, viitattu 22.1.2019.)

Verohallinnon (2017d, viitattu 28.1.2019) mukaan tuloverotuksen näkökulmasta perintötilanteiden sukupolvenvaihdoksissa tulee tarkasteltavaksi jatkettavan toiminnan verotus ja mahdollisesti syntyvät luovutusvoitot. Kun yritystoimintaa jatketaan kuoleman jälkeen, toiminnasta syntyy normaalisti verotuloja. Tulot verotetaan joka vuosi riippumatta siitä, toimiiko yritys kuolinpesänä vai jaetaanko omaisuutta. Perittyyn omaisuuteen liittyy myös luovutusvoittoverotus. Mahdolliset tuloveroseuraukset muodostuvat silloin, kun luovutusvoittoverotuksen synnyttävä luovutus tehdään. Tällainen luovutus voi olla esimerkiksi perityn omaisuuden myyminen.

Perinnön- ja testamentinsaajat jaetaan PerVL 11 §:n mukaan kahteen veroluokkaan:

I) Aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa tarkoitettu avopuoliso saamansa perintökaaren 2 §:ssä avustuksen määrään asti. Lapsena pidetään myös TVL 8 §:n mukaisesti myös ottolasta, kasvattilasta ja puolison lasta.

II) Muut sukulaiset ja vieraat

Lapsena pidetään myös TVL 8 §:n mukaisesti myös ottolasta, kasvattilasta ja puolison lasta.

PerVL 14 §:n säännös vuodesta 2017 lähtien seuraavien asteikoiden mukaan:

TAULUKKO 3. Perintöveroasteikot (PerVL 1320/2016 14 §)

Perintöveroa maksetaan I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	7
40 000–60 000	1 500	10
60 000–200 000	3 500	13
200 000–1 000 000	21 700	16
1 000 000–	149 700	19

Perintöveroa maksetaan II veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	19
40 000–60 000	3 900	25
60 000–200 000	8 900	29
200 000–1 000 000	49 500	31
1 000 000–	297 500	33

4 VEROHUOJENNUKSET

Sukupolvenvaihdoshuojennusten säätämisen ja niiden edelleen kehittämisen taustalla on ollut tavoitteena turvata yritystoiminnan jatkuvuus sekä yrityksissä olevat työpaikat. Huojennuksen soveltamisen edellytyksenä on, että yrityksen käsitteen täytyy merkitä ammattia tai liikettä, jonka tulos vahvistetaan EVL:n mukaan. (Immonen & Lindgren 2013, 144.)

Tuloverolaissa (TVL) sekä perintö- ja lahjaverolaissa (PerVL) ovat omat sukupolvenvaihdoksia koskevat huojennussäännökset, kun taas varainsiirtoverolaissa tai arvonlisäverolaissa sukupolvenvaihdoksiin liittyviä säännöksiä ei ole. (Verohallinto 2017a, viitattu 22.1.2019.)

Tuloverolaissa säännellyt luovutusvoiton verovapaussäännöksen soveltamisedellytykset eroavat perintö- ja lahjaverolaissa olevista huojennussäännöksen soveltamisedellytyksistä. Näin ollen säännöksiä soveltumista arvioidaan kummassakin verolajissa itsenäisesti. Esimerkiksi myyjän luovutusvoitto voi olla verovapaa, vaikka ostajan lahjaveroa ei voitaisikaan huoventaa. (Verohallinto 2017a, viitattu 22.1.2019.)

4.1 Huojennukset tuloverotuksessa

Tuloverolaissa (TVL) on omat sukupolvenvaihdosta koskevat verohuojennussäännökset. Silloin, kun yritys tai osa siitä myydään riittävän läheiselle sukulaiselle ja myyjä on ennen kauppaa omistanut yrityksen tai siitä luovutettavan osan tarpeeksi pitkän ajan, voi myyjän saama luovutusvoitto olla kokonaisuudessaan verovapaa. (Verohallinto 2017a, viitattu 23.1.2019; Lakari 2014, 29.)

Edellytykset myyjän sukupolvenvaihdoshuojennukselle on säännelty tuloverolain 48 §:ssä. Lain mukaan verovapaus kohdistuu osakeyhtiössä sen osakkeisiin. (Lakari 2014, 29; Lakari & Engblom 2016, 95.)

Sukupolvenvaihdoksessa osakkeiden luovutuksesta syntynyt voitto on TVL 48 §:n 1 momentin 3 kohdan ehtojen täytyessä verovapaata tuloa. Myyjälle syntyvä luovutusvoitto on verovapaata tuloa, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät:

1. Verovelvollinen luovuttaa sellaisen yhteisön osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat vähintään kymmenen prosentin omistusosuuteen mainitussa yhtiössä.
2. Omaisuus on ollut yhteensä yli kymmenen vuotta luovuttajan tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeettomasti eli perintönä tai lahjana.
3. Ostajana on luovuttajan lapsi tai muu rintaperillinen tai luovuttajan sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli. Nämä lähisukulaiset voivat olla ostajana joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa.

Mikäli jokin edellä mainituista ehdoista jää täyttymättä, luovutusvoitto katsotaan myyjän veronalaiseksi tuloksi. (Verohallinto 2017a, viitattu 18.12.2018)

Luovutusvoitosta on kerrottu tämän opinnäytetyön luvussa 3, jossa käsitellään osakekauppaa ja sen verotusta. Samasta luvusta löytyvät myös esimerkkilaskelmat luovutusvoittoon liittyen.

Sukupolvenvaihdoshuojennusta koskeva verovapaussäännös on poikkeus pääsääntöön. Sen mukaan kaikki luovutukset ovat luovuttajan veronalaista tuloa. Tästä syystä TVL 48 § sisältää momentin 5, joka säätelee luovutuksensaajalle eli ostajalle niin sanotun karenssiajan. Mikäli yritys tai se osa, jonka luovutukseen on sovellettu myyjän luovutusvoittoverovapaussäännöstä, luovutetaan liian pian edelleen, siitä aiheutuu ylimääräinen veroseuraamus. Tämän lain avulla on pyritty varmistamaan, että yrityskauppa tehdään kestävin perustein yritystoimintaa jatkettaessa. (Lakari & Engblom 2016, 98.)

Verovapautta ei ole oikeutettu saatavaksi sellaisissa tilanteissa, joissa luovutuksensaaja pian realisoi ostamansa yrityksen tai sen osan. Verovapaus menetetään, jos ostaja luovuttaa edelleen samaa omaisuutta alle viiden vuoden kuluessa. Tämä kuitenkin vaikuttaa ainoastaan ostajan verotukseen. Viiden vuoden määräaika lasketaan yleisesti ostokaupparin tekemisestä myyntikaupparin tekemiseen. Huojennuksen menettäminen vaikuttaa ainoastaan jatkoluovuttajan luovutusvoiton laskemiseen, mutta ei kuitenkaan huojennuksensaajan verotukseen. (Verohallinto 2017a, viitattu 18.12.2018; Kess 2011, 112-113.)

Laskettaessa jatkoluovutuksesta saatua voittoa, hankintamenosta vähennetään se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei edellä mainitun TVL 48 §: n nojalla pidetty osakkeet luovuttaneen henkilön veronalaisena tulona. Siten huojennuksen menettäminen ei vaikuta huojennuksensaajan verotukseen, vaan se lisää jatkoluovuttajan luovutusvoiton määrää. (Kess 2011, 112-113.)

4.2 Huojennukset perintö- ja lahjaverotuksessa

Perintö- ja lahjaverolaisissa säädeltyjen sukupolvenvaihdoshuojennusten tarkoituksena on, että perintönä, lahjana tai lahjaluonteisella kaupalla siirtyvää omaisuutta ei arvosteta sen käypään arvoon perintö- ja lahjaverotuksessa. Mikäli sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytykset täyttyvät käyvän arvon sijaan käytetään yrityksen vertailuarvoa, ja siitäkin otetaan laskelmaan mukaan ainoastaan osa. Mitä isompi ero on vertailuarvolla ja käyvällä arvolla, sitä isompi verohyöty lahjansaajalle muodostuu. PerVL:n 5 §:n mukaan osakeyhtiössä yritysvarallisuus arvostetaan määrään, joka vastaa 40 prosenttia varojen arvostamisen laissa mainitun 4 ja 5 §:n perusteiden mukaan lasketusta määrästä, tästä käytetään nimitystä spv-arvo, (katso esimerkki 6). Osakkeen spv-arvoa laskettaessa on käytettävä viimeisimmän tilinpäätöksen tietoja lahjoitushetkeen nähden. (Ossa 2018, 279; PerVL 378/1940 55 §; Verohallinto 2017a, viitattu 23.1.2019; Lakari & Engblom 2016, 101.)

ESIMERKKI 6. Lahjaveron perusteen laskenta (Lakari 2014,34).

Yhtiön osakekannan käypäarvo on 1.000.000 euroa. Vertailuarvo koko osakekannalle on 100 000. Lahjaverot määrättäisiin normaalitilanteissa 1.000.000 eurosta, mutta sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytysten täytyessä on lahjaveron perusteena 40% 100 000 eurosta eli 40 000 euroa.

Sukupolvenvaihdoshuojennusten laskemistapaa on säädelty perintö- ja lahjaverolain 55 §:n 2 momentissa. Se selvitetään laskemalla kaksi erotusta, joista pienempi jätetään maksuunpanematta. Perintö- ja lahjaverolain mukaan sukupolvenvaihdoshuojennuksiin liittyy tiettyjä edellytyksiä, joiden täytyessä lahjansaaja on oikeutettu joko osittaiseen tai täyteen huojennukseen. Verohuojennusten saaminen ei edellytä sukulaissuhdetta luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä, kuten luovutusvoiton verovapautta käsiteltäessä. (Lakari & Engblom 2016, 103.)

Osittaisen huojennuksen edellytyksenä on, että:

1) veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai sen osa

Perintö- ja lahjaverolain 57 §:n mukaan yrityksen osalla tarkoitetaan vähintään 10 prosenttia yrityksen omistamiseen oikeuttavista osakkeista ja osuuksista. (Lakari & Engblom 2016, 103).

2) luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saadussa yrityksessä

Luovutuksensaajan tulee jatkaa yritystoimintaa kyseisessä yrityksessä. Tällä tarkoitetaan henkilökohtaista työpanosta tai päätösvallan käyttöä hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana. (Lakari & Engblom 2016, 103.)

3) huojennettavan veron määrä on yli 850 euroa.

Täyden huojennuksen saaminen edellyttää, että:

1) luovutuksen kohteena on yritys tai sen osa

2) luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä

3) luovutuksensaaja maksaa vastiketta yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. (Verohallinto 2017a, viitattu 28.1.2019.)

Kummassakin tapauksessa lahjansaajan on esitettävä pyyntö huojennuksesta verohallinnolle ennen lahjaverotuksen toimittamista. Mikäli lahjansaaja ei ole oikeutettu täyteen huojennukseen on hänen kuitenkin mahdollista saada maksuajan pidentämistä maksettaville veroille, mikäli sitä on pyydetty ennen lahjaveron toimittamista. Edellytykset ovat pääsääntöisesti samat, millä huojennuskin on myönnetty. (Verohallinto 2017a, viitattu 4.2.2019)

PerVL 56 §:n mukaan maksuajan pidennys edellyttää, että:

1) veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai sen osa ja

2) luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saadussa yrityksessä

3) yrityksestä tai sen osasta maksuun pantavan lahjaveron määrä on 1.700 euroa tai enemmän.

Maksuajan pidennys toteutetaan käytännössä siten, että lahjansaaja maksaa veroa vuotuisina yhtä suurina erinä enintään kymmenen vuoden ajan. Yksittäisen vuosierän määrä on kuitenkin minimissään 850 euroa. Kymmenen vuoden maksuajan voi saada, mikäli maksettavan veron määrä on vähintään 8 500 euroa. Lahjansaajalta ei peritä korkoa pidennetyltä maksuajalta. (Verohallinto 2017a, viitattu 4.2.2019; Lindholm 2018, 141.)

Huojennuksen laskemisesta on säädetty perintö- ja lahjaverolain 55.2 ja 55.4 §:ssä. Säännökset ovat hyvin vaikeaselkoiset. Säännösten mukaan tulee laskea kaksi eri erotusta, joista pienempi jätetään maksuunpanematta. Ensimmäisessä erotuksessa käypien arvojen mukaan lasketusta verosta vähennetään vero, joka määrätään omaisuudesta, jos se arvostettaisiin 40 %:iin. Toinen erotus saadaan vähentämällä 850 euroa käypien arvojen mukaan lasketusta perintö- ja lahjaverosta. (Juusela & Tuominen 2018, 239-240.)

Verovelvollinen menettää huojennuksesta saadun edun, mikäli hän luovuttaa pääosan saamistaan osakkeista ennen kuin perintö- ja lahjaverotuksen toimituspäivästä on kulunut viisi vuotta. Tässä tapauksessa pääosalla tarkoitetaan yli puolta osakkeiden määrästä. Huojennuksen menettäminen tarkoittaa käytännössä sitä, että maksuunpanematta jätetty vero laitetaan maksettavaksi korotettuna 20 prosentilla. Yllättävän sairastumisen, tapaturman, kuoleman, pakkohuutokaupan, pakkolunastuksen, konkurssin eikä yritystoiminnan lopettamisen kannattamattomuuden vuoksi huojennusta menetetään. Mikäli yritystoiminta on kuitenkin lopetettu vapaaehtoisesti, huojennus menetetään. (Verohallinto 2017a, viitattu 5.2.2019; Ossa 2018, 310-311; Lindholm 2018, 142.)

5 YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

Osakeyhtiössä yrityksen käypänä arvona pidetään luovutettavan osakkeen tai osuuden todennäköistä luovutushintaa. Käypä arvo määritetään osakeyhtiön osalta ensisijaisesti saman yhtiön osakkeista maksettujen eli vertailuluovutuksissa käytettyjen kauppahintojen perusteella. Luovutuksen vertailukelpoisuudelta kuitenkin edellytetään, että vertailuluovutus on tapahtunut lähellä verovelvollisuuden syntyhetkeä ja luovutuksen osapuolina tulee olla toisistaan riippumattomat tahot vaapaassa markkinatilanteessa. Vertailuluovutuksen ja verovelvollisuuden syntyhetken suhteessa arvioidaan yrityksen toiminnan ja toimintaympäristön kautta. Vertailukelpoisena voidaan pitää vain sellaista luovutusta, jonka jälkeen yrityksen toiminnassa tai toimintaympäristössä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Jos käypää arvoa ei voida perustaa vertailuluovutuksiin, määritetään osakkeen käypä arvo yleensä yrityksen substanssiarvon ja tuottoarvon perusteella. (Verohallinto 2019, 34.)

Substanssiarvo lasketaan yritykseen verovelvollisuuden syntyhetkellä kuuluvan varallisuuden perusteella. Substanssiarvo saadaan, kun yrityksen varoista vähennetään yrityksen velat. Varat ja velat määritetään verovelvollisuuden alkamisajankohtaan nähden viimeksi päättyneen tilikauden taseen mukaan. Yrityksen varat ja velat arvostetaan niiden käypään arvoon. Yksittäisen varallisuuserän käypä arvo määritetään joko tasearvon tai muun käytettävissä olevan tiedon perusteella. (Verohallinto 2019, 34.)

Verotusratkaisun perusteena olevilta tiedoilta vaaditaan todennettavuutta, joten siksi yrityksen tuottoarvo joudutaan verotuksessa määrittämään lähtökohtaisesti historiatietojen perusteella. Tuottoarvo lasketaan yleensä kolmen viimeisimmän tilikauden tuloslaskelmista. Tuottoarvon laskemiseen tarvitaan oikaistu tuloslaskelma eli tuloslaskema, josta on poistettu satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot. (Verohallinto 2019, 37.)

Yrityksen käypä arvo määritetään tuottoarvon ja substanssiarvon perusteella yleensä seuraavasti: Jos tuottoarvo on suurempi kuin substanssiarvo, käypä arvo on tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvon määrä. Jos substanssiarvo on suurempi (tai yhtä suuri) kuin tuottoarvo, käypä arvo on yhtiön substanssiarvon määrä (katso esimerkki 7). (Verohallinto 2019, 38.)

ESIMERKKI 7. Yrityksen käyvän arvon laskeminen:

Yrityksen tuottoarvo on 120 000 € ja substanssiarvo on 10 000 €. Yrityksen käypä arvo on $(120\,000\text{ €} + 10\,000\text{ €}) / 2 = 65\,000\text{ €}$.

Osakkeen käypä arvo saadaan, kun yrityksen käypä arvo jaetaan yhtiön osakkeiden lukumäärällä. Osakkeiden lukumääränä käytetään verovelvollisuuden syntyhetkellä yhtiön ulkona olevien osakkeiden määrää. Osakkeen kuulumista esimerkiksi enemmistö- tai vähemmistöosakkeisiin tai osakkeeseen liittyvää lunastus- tai suostumuslauseketta ei oteta lähtökohtaisesti huomioon osakkeen arvoa määritettäessä. PerVL 9 §:n mukaan perintöveron perusteena on se käypä arvo, mikä omaisuudella oli verovelvollisuuden alkaessa. (Verohallinto 2019, 39-40; PerVL 378/1947 9 §.)

6 ESIMERKKIYRITYS

Case yritys on Oulussa toimiva pienkonealan yritys, joka on toiminut jo lähes 60 vuotta. Tällä hetkellä yrityksessä on töissä kuusi henkilöä. Yksi sukupolvenvaihdos on toteutettu kokonaisuudessaan hiljattain. Tällä hetkellä yrityksen toiminnassa on mukana jo kolmas sukupolvi, jonka on tarkoitus jatkaa yrityksen osakkaana tulevina vuosina.

Laskelmilla havainnollistamme, sitä miten sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa tulevaisuudessa kolmannelle sukupolvelle. Toteutustavat eroavat toisistaan eteenkin verotuksellisesti ja niiden huojujennusmahdollisuuksien mukaan. Mahdollisia sukupolvenvaihdoksen toteutustapoja tässä yrityksessä ovat: osakekauppa, lahja- tai lahjanluonteinen kauppa ja perintö.

Sukupolvenvaihdosta ei ole case -yrityksessä järkevää toteuttaa substanssikaupalla, koska se on yleensä vaihtoehto silloin, kun jatkaja on yrityksen ulkopuolelta. Siinä ei siirretä yrityksen varallisuutta vaan ainoastaan jokin liiketoimintaosa-alue ja tässä tapauksessa substanssikaupan mukainen sukupolvenvaihdos ei ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto. Substanssikaupasta on kerrottu tämän opinnäytetyön luvussa 3.2.

Tässä tapauksessa hyödynnämme käyvän arvon määrittämistä substanssiarvon ja tuottoarvon perusteella, koska vertailuluovutuksia ei lähihistoriassa ole tehty. Case: Yritys X Oy:n käypä arvo saadaan viimeisimmän tilikauden taseen mukaan vähentämällä yrityksen varoista yrityksen velat. Varat ovat 667 910,04 euroa ja siitä vähennetään velat 65 593,36 euroa, joten yrityksen käyväksi arvoksi muodostuu 602 316,68 euroa. Case-yrityksen osakkeiden määrä on 100, joten yhden osakkeen arvoksi saadaan 6 023,16 euroa.

6.1 Osakekauppa käypään arvoon

Alla olevassa laskelmassa on havainnollistettu osakekauppa käypään arvoon käyttäen hyödyksi case-yrityksestä saatuja tunnuslukuja. Oletetaan, että jatkaja hankkii yrityksen osakkeista 30 prosenttia. Luopuja on omistanut osakkeet yli 10 vuotta, joten luovutusvoittoa laskettaessa hänellä on

oikeus käyttää hankintamenon sijaan hankintameno-olettamaa, mikäli se tulee verotuksellisesti edullisemmaksi. Hankintameno-olettama on 40 prosenttia kauppahinnasta.

TAULUKKO 4. Luovutusvoiton laskeminen:

Kauppahinta	180 694,80 €	Kauppahinta	180 694,80 €
Hankintameno	9 000,00 €	Hankintameno-olettama 40%	72 277,92 €
Luovutusvoitto	171 694, 80 €	Luovutusvoitto	108 416,88 €

Tässä tapauksessa luopujalle tulee edullisemmaksi käyttää hankintameno-olettamaa, sillä siinä luovutusvoitto jää pienemmäksi. Hankintameno-olettaman mukaan luovutusvoitoksi syntyy 108 416,88 euroa. Normaali tilanteessa luopuja maksaisi tästä summasta luovutusvoittoveroa 34 prosentin pääomatuloverotuksen mukaan, eli 32 525, 06 euroa.

Case yrityksen tapauksessa luovutusvoitto on täysin verovapaata luopujalle, sillä hän on omistanut osakkeet yli 10 vuotta, kaupan kohteena on yli 10 prosenttia koko osakekannasta ja luovutuksen-saajana on luopujan lapsi. Täten tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytykset täyttyvät eli luopujalle ei synny veroseuraamuksia tässä tapauksessa.

Jatkajan maksettavaksi tulee varainsiirtovero, joka on 1,6 % kauppahinnasta. Kauppahinnan ollessa 180 694,80 euroa tulee varainsiirtoveroa maksettavaksi 2 891,12 euroa, joka on maksettava kahden kuukauden kuluessa kauppakirjojen laatimisesta. Jatkajalle osakkeiden hankinta tulee siis maksamaan yhteensä 183 585,92 euroa.

6.2 Lahjanluonteinen kauppa

Tässä lahjanluonteisen osakekaupan esimerkissä on laskettu luopujalle syntyvä luovutusvoitto hankintamenon ja hankintameno-olettaman mukaan. Luopuja on omistanut osakkeet yli 10 vuotta, joten luovutusvoittoa laskettaessa hänellä on oikeus käyttää hankintamenon sijaan hankintameno-olettamaa, mikäli se tulee verotuksellisesti edullisemmaksi. Hankintameno-olettama on 40 prosenttia kauppahinnasta.

TAULUKKO 5. Lahjaluonteisen kaupan luovutusvoiton laskeminen todellisella luovutushinnalla:

Kauppahinta	Hankintameno	Luovutusvoitto	Hankintamenosta vähennyskelpoinen osa
75 %	135 521,10 €	128 771,10 €	6 750,00 €
70 %	126 486,36 €	120 186,36 €	6 300,00 €
60 %	108 416,88 €	103 016,88 €	5 400,00 €
51 %	92 154,35 €	87 564,35 €	4 590,00 €

TAULUKKO 6. Lahjaluonteisen kaupan luovutusvoiton laskeminen luovutushinnalla:

Kauppahinta	Hankintameno	Hankintameno-olettama 40%	Luovutusvoitto
75 %	135 521,10 €	54 208,44 €	81 312,66 €
70 %	126 486,36 €	50 594,54 €	75 891,82 €
60 %	108 416,88 €	43 366,75 €	65 050,13 €
51 %	92 154,35 €	36 861,74 €	55 292,61 €

Normaalitilanteessa luopujan olisi verotuksellisesti edullisempi käyttää hankintameno-olettamaa, sillä siinä luovutusvoitto jää pienemmäksi. Case-yrityksen tapauksessa luopuja on kuitenkin oikeutettu sukupolvenvaihdoshuojennukseen, joten luovutusvoitto on täysin verovapaata tuloa.

TAULUKKO 7. Lahjaveron määrä lahjaluonteisessa kaupassa:

	75 %	70 %	60 %	51 %
Kauppahinta	135 521,10 €	126 486,36 €	108 416,88 €	92 154,35 €
Lahjan osuus	45 173,70 €	54 208,44 €	72 277,92 €	88 540,45 €
Vero alarajan kohdalla	1 700,00 €	1 700,00 €	4 700,00 €	4 700,00 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	10 %	10 %	12 %	12 %
Veron määrä ylimenevästä osasta	2017,37 €	2920,84 €	2 073,35 €	4 024,85 €
Lahjavero yhteensä	3717,37 €	4 620,84 €	6 773,35 €	8 724,85 €

Case-yrityksen tapauksessa lahjaveroseuraamuksia ei synny, koska luovutuksen saajan osalta täyden huojennuksen edellytykset täyttyvät, sillä kohteena on yritys, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa kyseisessä yrityksessä ja maksaa vastiketta yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta. Luovutuksen saajan maksettavaksi jää varainsiirtovero, joka on 1,6% toteutuneen kaupan hinnasta.

6.3 Lahja

Mikäli luopuja päätyy lahjoittamaan yhtiön osakkeita täysin vastikkeettomasti, joutuu luovutuksensaaja maksamaan lahjaveroa. Luovuttajalle ei aiheudu tästä veroseuraamuksia. Oletetaan, että luopuja lahjoittaa 30 prosenttia yrityksen osakkeista. Yhden osakkeen arvo on 6 023,16 euroa, joten lahjan arvoksi muodostuu 180 694,80€.

TAULUKKO 8. Lahjaveron määrä:

Lahjan arvo	180 694,80 €
Vero alarajan kohdalla	4 700,00 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	12 %
Veron määrä ylimenevästä osasta (12 %)	15 083,37 €
Lahjavero yhteensä	19 783,37 €

Normaalitapauksessa lahjansaaja maksaisi veroa 19 783,37 euroa. Case-yrityksen tapauksessa lahjansaaja on kuitenkin oikeutettu lahjaverolain mukaiseen osittaiseen sukupolvenvaihdoshuojennukseen. Luovutuksen saaja on luopujan lähisukulainen, joten tässä käytetään ensimmäisen veroluokan lahjaverosteikkoja. Yrityksen osakkeen vertailuarvo on 5 541,32 euroa, joten 30 osakkeen vertailuarvoksi muodostuu 166 239,60 €. Tästä otetaan 40 prosenttia, jotta saadaan verotettava sukupolvenvaihdosarvo, eli spv-arvo 66 495,84 €.

TAULUKKO 9. Lahjaveron määrä spv-arvoa käyttäen:

Spv-arvo 40 % vertailuarvosta	66 495,84 €
Vero alarajan kohdalla	4 700,00 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	12 %
Veron määrä ylimenevästä osasta (12 %)	1 379,50 €
Lahjavero yhteensä	6 079,50 €

Huojennettava lahjaveron määräytyy kahdesta eri laskelmasta. Käyvän arvon mukaan lasketun veron ja spv-arvon perusteella lasketun veron erotus tai käyvän arvon mukaan lasketun veron ja 850 euron erotus.

TAULUKKO 10. Lahjaverosta huojennettava määrä:

Vaihtoehto 1		Vaihtoehto 2	
Lahjaveron käyvän arvon mukaan	19 783,37€	Lahjaveron käyvän arvon mukaan	19 783,37€
Lahjaveron spv-arvosta	6 079,50 €	Minimissään 850 €	850,00€
Huojennuksen määrä	13 703,87€	Huojennuksen määrä	18 933,37€

Laskelmista pienemmän huojennuksen määrä vähennetään lahjaveron määrästä, josta saadaan maksettava lahjaveron määrä. Case -yrityksessä lahjaveron jäisi maksettavaksi näiden laskelmien mukaan $19\,783,37\text{ €} - 13\,703,87\text{ €} = 6\,079,50\text{ euroa}$. Lahjansaaja voi vaatia verottajalta maksuajan pidentä, sillä maksuunpantava vero on yli 1700 euroa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön aiheena oli Sukupolvenvaihdon toteuttaminen osakeyhtiössä. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan eräänlainen toteutussuunnitelma ja samalla opas sukupolvenvaihdon toteuttamiseen. Tavoitteenamme oli vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia tapoja on toteuttaa sukupolvenvaihdos osakeyhtiössä?
2. Mitä veroseuraamuksia sukupolvenvaihdos aiheuttaa jatkajan ja luopujan osalta?
3. Mitä ja miten verohuojennuksia on mahdollista hyödyntää sukupolvenvaihdoksessa?

Jokaiseen tarkasteltavaan tutkimuskysymykseen löysimme vastaukset opinnäytetyön edetessä. Sukupolvenvaihdos sisältää useita muitakin kysymyksiä, mutta me käsittelimme oleellimmat ja toteutuksen kannalta tärkeimmät kysymykset. Ensimmäisen kysymyksen avulla toimme esille toteutustavat selkeästi ja kattavasti teorian ja esimerkkien avulla. Käsittelimme sukupolvenvaihdon toteutustavat, joita olivat osakekauppa, substanssikauppa, lahja- tai lahjanluonteinen kauppa ja perintö. Toteutustapoja on yhtä paljon kuin sukupolvenvaihdoksiakin on, joten käsittelimme niistä yleisimmät.

Toisen kysymyksen avulla käsittelimme veroseuraamukset jatkajan ja luopujan osalta, sillä ne ovat hyvin olennainen osa sukupolvenvaihdosta ja usein myös määrittelee toteutustavan valinnan ja sen onko sukupolvenvaihdos ylipäätään mahdollista toteuttaa. Kolmannen kysymyksen kautta toimme esille verohuojennukset. Niiden avulla pyritään kannustamaan yrittäjää luopumaan yrityksestään sukupolvenvaihdon avulla. Verohuojennuksia voidaan hyödyntää sekä perintö- ja lahjaverotuksen että tuloverotuksen kautta.

On huomioitava, että sukupolvenvaihdokseen liittyvät lait ja verohallinnon ohjeet ja ovat ajankohtaisia ainoastaan tämän työn ajan. Ne muuttuvat useasti, joten niiden ajankohtaisuus täytyy tarkistaa voimassaolevista lähteistä, kun sukupolvenvaihdosta ollaan toteuttamassa.

Seuraavissa laskelmissa on esitetty sukupolvenvaihdoksen toteutustapojen veroseuraamukset ja hankintahinnat esimerkkiyrityksessä Case X Oy.

TAULUKKO 11. Osakekauppa, kun hankitaan 30 prosenttia yrityksen osakkeista:

Kauppahinta	Varainsiirtovero 1,6%	Hankintahinta yhteensä
180 694,80 €	2 891,12 €	183 585,92 €

TAULUKKO 12. Lahjanluonteinen kauppa, kun vastike on 51% käyvästä arvosta:

Kauppahinta 51%	Lahjavero	Huojennus	Varainsiirtovero 1,6%	Hankintahinta yhteensä
92 154,35 €	8 724,85 €	8 724,85 €	1 474,47 €	93 628,82 €

TAULUKKO 13. Lahja, kun hankitaan 30 prosenttia yrityksen osakkeista:

Lahjan arvo	Lahjavero käy- vällä arvolla	Huojennus	Lahjavero spv- arvolla	Hankintahinta yhteensä
180 694,80 €	19 783,37 €	13 703,87 €	6 079,50 €	186 774,30 €

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä sukupolvenvaihdon toteutussuunnitelma. Mielestämme saimme tehtyä työstä toimivan sekä helposti ymmärrettävän kokonaisuuden ja tavoitteemme toteutui. Aihe rajattiin koskemaan sukupolvenvaihdosta osakeyhtiössä, sillä sukupolvenvaihdos on käsitteenä hyvin laaja ja case -yrityksemme on muodoltaan osakeyhtiö. Myös case -yrityksen arvonmääritys jätettiin tarkoituksellisesti suppeaksi, koska tarkalla arvonmäärityksellä emme kokee saavamme lisäarvoa opinnäytetyöhömmä. Arvonmäärityksen käsittely olisi laajentanut työtä liikaa ja rajaus ei olisi pysynyt selkeästi haluamassamme aiheessa.

Suurimmat haasteet tämän työn teossa oli erotella asiat, jotka liittyvät juuri osakeyhtiön sukupolvenvaihdokseen ja asiat, jotka taas jäävät sen ulkopuolelle. Opinnäytetyömme teoriaosuus pohjautui pääsääntöisesti verohallinnon ohjeisiin, lainsäädäntöön ja ajankohtaisiin painettuihin teoksiin. Etenkin verohallinnon ohjeet ja lainsäädäntö ovat hyvin hankalalukuisia ja tämä tuotti haastavuutta tekstin tuottamisessa läpi koko työn.

Opinnäytetyön aihe oli vaikea sen laajuuden lisäksi myös siksi, että käytyihin opintoihimme ei ole liittynyt sukupolvenvaihdos. Kummallakaan meistä ei juurikaan ollut kokemusta sukupolvenvaihdoksesta. Opinnäytetyön oli pääasiassa uutta asiaa alusta loppuun saakka. Aiheena sukupolvenvaihdos oli kuitenkin hyvin mielenkiintoinen ja uuden oppiminen motivoi työn tekemistä.

Alussa suunnittelimme työn rakenteen ja sisällysluettelon. Tutustuimme aiheeseen eri verkkolähteiden ja kirjallisten teoksien kautta, joiden pohjalta aloitimme kirjoitusprosessin. Eri lähteet sisälsivät jonkin verran ristiriitaista tietoa, joka tuotti hieman hankaluuksia lähdekritiikin kanssa. Lopullisen tiedon valitsimme kuitenkin mielestämme luotettavimmasta lähteestä kuten verohallinnon ohjeista ja laeista. Työn edetessä saimme koko ajan laajemman kuvan sukupolvenvaihdoksesta ja täten koko aiheen havainnollistaminen oli huomattavasti helpompaa.

Aloittaessamme työn teimme ajankäyttösuunnitelman, jota muokattiin työn edetessä. Sen tarkoituksena oli havainnollistaa työn edistymistä itsellemme, jotta osaisimme arvioida, kuinka kauan kokonaisuudessaan työn tekemiseen menee. Ohjausseminaarin jälkeen jäimme hieman alkuperäisestä aikataulusta johtuen molempien työtilanteiden muuttumisesta. Näin ollen opinnäytetyöllemme ei jäänyt tarvittavaa aikaa, jonka alun perin olimme suunnitelleet. Opinnäytetyö oli hyvällä mallilla pidettyämme ohjausseminaarin, joten loppurutistuksen saimme tehtyä hieman hitaammalla tahdilla töiden jälkeen ja viikonloppuisin.

Opinnäytetyön jatkotutkimusaiheita olisi useita, koska sukupolvenvaihdos on aiheena niin laaja. Tämän työn jatkona voisi kuitenkin olla esimerkiksi yrityksen arvon määrittäminen tarkemmin, kuin mitä tässä työssä teimme. Myös sukupolvenvaihdoksen jatkajan ja luopujan rahoitusmahdollisuudet jäivät tämän työn ulkopuolelle, joten se olisi myös mahdollinen jatkotutkimusaihe.

LÄHTEET

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.

Huovinen J. 2016. Omistajanvaihdokset – keino pelastaa yrityksiä ja kirittää kasvua. Viitattu 16.4.2019, <https://ek.fi/ajankohtaista/2016/11/02/omistajanvaihdokset-keino-pelastaa-yrityksia-ja-kirittaa-kasvua/>

Huovinen J. 2018. Omistajanvaihdosbarometri: 50 000 yritystä omistajanvaihdoksen edessä. Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 16.4.2019, <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2018/11/06/omistajanvaihdosbarometri-50-000-yritysta-omistajanvaihdoksen-edessa/>

Immonen R. & Lindgren J. 2013. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Kess M. 2011. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Edita.

Lakari T. & Engblom A. 2016. Käytännön sukupolvenvaihdos. Helsinki: ST-Akatemia Oy.

Lakari T. 2014. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. 6. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Lindholm T. 2018. Perintöverokirja. 18. Uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Ossa J. 2018. Sukupolvenvaihdos ja yritystoiminnan lopettaminen. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40,

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931.

Verohallinto. 2009. Yritysjärjestelytilanteiden arvonlisäverotuksesta. Viitattu 21.1.2019, https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48677/yritysjarjestelytilanteiden_arvonlisave/

Verohallinto. 2016. Omaisuuden luovutusvoitot ja –tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa. Viitattu 7.1.2019, https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48935/omaisuuden_luovutusvoitot_ja_tappiot_lu4/#2.2-luovutusvoiton-tai--tappion-syntyminen

Verohallinto. 2017a. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Viitattu 11.12.2018, <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60519/osakeyhtion-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/>

Verohallinto. 2017b. Yritysjärjestelyt ja verotus – osakevaihto. Viitattu 22.1.2019, <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48557/yritysj%C3%A4rjestelyt-ja-verotus-osakevaihto/>

Verohallinto. 2017c. Henkilöyhtiön ja yksityisliikkeen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Viitattu 23.1.2019. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60521/henkiloyhtion-ja-yksityisliikkeen-sukupolvenvaihdos-verotuksessa/>

Verohallinto. 2017d. Sukupolvenvaihdos perintötilanteissa. Viitattu 22.1.2019, <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/60537/sukupolvenvaihdos-perintotilanteissa/>

Verohallinto. 2018a. Lahja ja hallintaoikeus. Viitattu 4.2.2019. https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/hallintaoikeuden_pidattaminen_lahjavero/

Verohallinto. 2018b. Hallintaoikeuden arvo lahjaverotuksessa. Viitattu 4.2.2019, https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/lahja/hallintaoikeuden_pidattaminen_lahjavero/hallintaoikeuden-arvo-lahjaverotuksessa/

Verohallinto. 2019. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Viitattu 20.3.2019, <https://www.vero.fi/contentassets/4563142b96904a9abd12157252523f18/varojen-arvostaminen-perint%C3%B6--ja-lahjaverotuksessa-1.1.2019-lukien.pdf>